

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش

به نام خدا

شورای اخلاق پژوهش

بایداری از خداوند بجهان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و بهواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در امتحان‌های فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می‌گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعهد می‌کنیم:

- ۱- اصل برات: التزام بر برات جهانی از حرکت رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت بر کسانی حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می‌آلایند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد بر اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد بر رواج دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد بر رعایت حریم با حرمت با در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر مساجان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد بر صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت‌جویی: تلاش در راستای پی‌جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد بر رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد بر رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

عنوان پایان نامه

مقایسه تطبیقی نظریات اریک فرم و پیر بوردیو در تبیین مدرنیته

استاد راهنما:

آقای دکتر حسین ابوالحسن تنهایی

استاد مشاور:

خانم دکتر زهرا حضرتی

دانشجو:

پیمان شریفی

بهمن ۱۳۹۰

تقدیم بہ

پدر و مادر مہ پاس زحمت بی دروغستان

مشور

دکتر حسین ابوالحسن تنهایی

دکتر زهرا حضرتی

دکتر محمد کاظمی

حمید نادی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب پیمان شریفی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۹۲۵۳ در رشته جامعه‌شناسی که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷ از پایان نامه خود تحت عنوان: مقایسه تطبیقی نظریات اریک فرم و پیر بوردیو در تبیین مدرنیته با کسب نمره ۱۹/۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در موارد که دستاوردهای علمی و پژوهش‌یگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۰/۱۱/۱۷

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای /خانم **پیمان شریفی** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۹/۵ بحروف نوزده و نیم و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول رویکرد آغازین
۲	۱-۱-مدخل
۳	۲-۱-تاریخچه مطالعاتی
۶	۳-۱-توصیه و پیشنهادات
۸	۴-۱-چارچوب های نظری تحقیق
۹	۵-۱-نتایج
۱۲	۶-۱-بیان مسئله
۱۴	۷-۱-اهداف مطالعه
۱۴	۸-۱-اهمیت مطالعه
	فصل دوم رویکرد نظری
۱۸	۱-۲-مدخل
۲۰	۲-۲-ادبیات نظری
۲۰	۱-۲-۲-گوست کنت
۲۲	۲-۲-۲-مارکس و مدرنیته:
۲۳	۳-۲-۲-دورکیم و مدرنیته:
۲۴	۴-۲-۲-ماکس وبر
۲۸	۵-۲-۲-مدرنیته در تفکر آنتونی گیدنز
۳۱	۶-۲-۲-تنهایی و مدرنیته
۳۵	۳-۲-۲-چارچوب نظری:
۳۵	۱-۳-۲-مدرنیته فرایند از جاکندگی و اعتماد

۳۷ اعتماد ۲-۳-۲

۴۰ بازاراندیشی ۳-۳-۲

۴۱ پرسش های تحقیق ۴-۲

۴۲ تعریف عملیاتی ۵-۲

فصل سوم رویکرد پژوهشی

۴۴ ۱-مدخل: ۱-۳

۴۵ ۲-رهیافت پژوهش: ۲-۳

۴۶ ۳-طرح پژوهش: ۳-۳

۴۷ ۴-فن یا تکنیک پژوهش: ۴-۳

۴۸ ۵-طرح تحلیل: ۵-۳

فصل چهارم بررسی و تحلیل داده ها

۵۲ ۱-مدخل: ۱-۴

۵۳ ۲-پیر بردیو ۲-۴

۶۳ ۳-ویژگی های جامعه شناسی بردیو ۳-۴

۹۵ ۴-اریک فرم ۴-۴

۹۷ ۱-۴-۴ بررسی مبانی انسان شناختی دیدگاه های اریک فرم

۱۱۰ ۵-۴ انسان کامل ۵-۴

۱۳۳ ۵-۴ فرم و مدرنیته ۵-۴

۱۴۷ ۶-۴ وجوه شباهت و اختلاف آرا بردیو و فرم: ۶-۴

فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۵۳ ۱-۵ نتیجه گیری و پیشنهادات ۱-۵

۱۶۴ کتابنامه ۱۶۴

فصل اول

رویکرد آغازین

۱-۱-مدخل

تحقیق حاضر بر آن است تا به بررسی تطبیقی آرا و نظریات دو جامعه شناس سرشناس معاصر، اریک فرم و پیر بوردیو در باب مفهوم مدرنیته پرداخته و بدین منظور با مراجعه به آراء این دو متفکر، نظریات آنان را در رابطه با این مفهوم مورد بررسی قرار داده است.

در این فصل تلاش شده تا به پایان‌نامه‌های مرتبطی که در این زمینه به نگارش در آمده‌اند تحت عنوان تاریخچه مطالعاتی اشاره شود. البته لازم به ذکر است که با توجه به مراجعه به مراکز علمی مختلف روشن شد که تحقیق مشابهی در این زمینه صورت نگرفته اما تلاش شد تا پایان‌نامه‌های مشابهی که از برخی جهات دارای اشتراک‌هایی با پایان‌نامه حاضر هستند، به صورت مختصر اشاره شود و پس از آن مسئله تحقیق، اهداف تحقیق و در پایان تعاریف اصطلاحات کلیدی به کار رفته در این بررسی، ارائه شده است.

۱-۲- تاریخچه مطالعاتی

همانطور که اشاره شد با توجه به مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز علمی، نوشته‌ای که به طور مشخص به موضوع این تحقیق پرداخته باشد یافت نشد و تنها نوشته‌هایی که تا حدودی دارای شباهت‌هایی با موضوع داشته‌اند تحت عنوان تاریخچه مطالعاتی ذکر شده‌اند.

- بررسی تطبیقی میان جامعه آرمانی دینی و غیر دینی، نمونه‌های اریک فرم، پیتیریم سوروکین و

اسلام (تشیع) رویا نوری، راهنما: دکتر تنهایی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز، ۱۳۸۰

در این پایان‌نامه مقایسه تطبیقی جوامع آرمانی دینی و غیر دینی مد نظر محقق بوده است. محقق این مقایسه را در مورد نمونه‌های جامعه آرمانی اسلام (تشیع) و جامعه سالم اریک فرم و جامعه‌ای که پیتیریم سوروکین ترسیم نموده، انجام داده است.

پرسش‌های اصلی تحقیق عبارتند از:

۱- آیا طرح جامعه آرمانی دینی و غیر دینی اساساً دو مقوله مجزا بوده یا اینکه می‌تواند مبین هم

اندیشی در خصوص جامعه نهایی بشری باشد؟

۲- آیا از منظر چشم اندازه‌های دینی و غیر دینی، جامعه بشری به وحدت تاریخی می‌انجامد؟

۳- از دیدگاه سه مکتب مورد بررسی، انسان آرمانی (کامل) چگونه تعریف می‌شود و آیا نقشی برای او

در فرآیند تشکیل جامعه نهایی قائل می‌باشند؟

محقق در چهارچوب نظری از نظریه‌های اندیشمندان مختلفی همچون مارکس، کانت، هگل و...

استفاده کرده است، اما بیشتر این نظریه‌ها را به جهت استناد و تقویت پایه‌های نظری ذکر نموده و

چهارچوب اصلی تحقیق که مبنای حرکت پژوهش بوده است، نظریه اریک فرم در خصوص جامعه نهایی بشری است. یعنی جامعه‌ای که انسان با شکستن تمرکز قدرت و ثروت و دستیابی به سوگیری بارورانه شرایط حصولش را فراهم می‌سازد تا در پایان انتظار، در سایه امن و آسایش دینی فراگیر و بر پایه عشق و همدلی جهان آرام گیرد. او با تاکید بر ارزشی که برای انسان، تعالی و تکامل او قائل است به برقراری و برپاسازی نظام نا متمرکز اجتماعی، اقتصادی به شیوه انسانگرایی مشارکتی می‌رسد.

در مورد روش تحقیقی که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته با توجه به آنکه محقق برای دست یازیدن به جواب سولات خود، به بررسی آثار فلاسفه و اندیشمندان دینی و غیر دینی در رابطه با طرح جامعه آرمانی پرداخته و با بهره گیری از مطالعه تاریخی و تکیه بر جامعه شناسی تاریخی، وقوع جامعه آرمانی را مورد بررسی قرار داده است. پس رسش این تحقیق تاریخی و اسناد مکتوب منابع اصلی تحقیق بوده است.

در رابطه با طرح تحلیلی باید گفت که از آنجایی که هدف محقق بررسی جامعه آرمانی نزد متفکرین غیر دینی (اریک فرم و سوروکین) و اسلام (تشیع) بوده است، محقق در ابتدا مفاهیم کلیدی و عناصر معروف جامعه آرمانی در نزد این دو دیدگاه را مورد بررسی قرار داده و سپس به مقایسه و تطبیق این دو دیدگاه پرداخته است.

در فصل آخر محقق نتایج و پیشنهادات خود را مطرح می‌کند. نتایج تحقیق با توجه به سولات مطرح می‌شوند و در مجموع سه نتیجه کلی مطرح می‌شود که در ذیل به آنها پرداخته می‌شود.

پرسش اول تحقیق این بود که آیا طرح جامعه آرمان دینی و غیر دینی اساساً دو مقوله جدا بوده یا می‌تواند مبین یک هم‌اندیشی در خصوص جامعه‌نهایی بشری باشد. در طی تحقیق محقق با بررسی نظریات اندیشمندان غالباً غربی از جمله اریک فرم، سوروکین و... که نظریاتی را درباره جامعه آرمانی و ویژگی‌هایی آن مطرح کرده‌اند. محقق با تفکر دینی و خصوصاً دین اسلام به این نتیجه می‌رسد که جامعه آرمانی در میان متفکران دینی و غیر دینی بر اهداف مشترکی استوار است و این اهداف با توجه به انسان و نیروهای خاص انسانی او طراحی شده است. که تحقق سعادت انسان و ایجاد همبستگی میان انسانها هم این اهداف است. در کل جامعه آرمانی دینی و غیر دینی را دو مقوله جدا از هم نمی‌داند و چون برای انسان طراحی شده و نوع انسان واحد است پس هدف نیز واحد است، پس اندیشمندان در قالب مفاهیم حساس می‌توانند به یک هم‌اندیشی دست یابند.

پرسش دوم این است که آیا از دیدگاه دینی و غیر دینی جامعه بشری به وحدت تاریخی می‌رسد؟

در پاسخ به این پرسش محقق پس از بررسی نظریات سوروکین در فرا نظام جامع و اریک فرم با جامعه انسانگرایی مشارکتی و همچنین دین اسلام که هدفش حکومتی جهانی با عقیده‌ای الهی که هدف آن تعالی انسان و نوع بشری است و در صدد پاسخ به این سوال است و نتیجه می‌گیرد که تنها ادیان سرنوشت جامعه بشری را وحدت نمی‌دانند، بلکه متفکرین غیر دینی نیز درمان انسانیت تکه تکه شده را یگانگی می‌دانند.

پرسش سوم این است که از نظر سه مکتب مورد نظر انسان آرمانی چگونه تعریف شده و آیا نقشی برای او در فرایند تشکیل جامعه‌نهایی قائل می‌باشند؟

در پاسخ به این پرسش محقق هر سه دیدگاه را مورد بررسی قرار داده و ضمن اشاره به این نکته که سوروکین با دیدگاه کلان خود به فرا نظام‌ها کمتر به انسان متمرکز شده، اما فرم به شکل واضح تری به اهمیت نقش انسان پرداخته و در مجموع به این نتیجه می‌رسد که در هر سه دیدگاه به اهمیت و نقش اساسی انسان توجه شده و نقش انسان در تحقق جامعه آرمانی در میان متفکرین غیر دینی و دینی همانند دین اسلام به وضوح آمده و آنها نیز همانند اسلام انسان منفعل را عامل توقف و ایستایی جامعه می‌دانند و معتقدند نشستن و نظاره گر بودن دردی را از بشر درمان نمی‌کند.

محقق زمان انتظار در دین را زمان به فعلیت رسیدن قوه‌ها و استعدادها می‌داند و به همین دلیل انتظار را زمان اعتراض و حرکت می‌داند نه گوشه نشینی زمانی که جامعه آرمانی حاصل می‌شود.

۱-۳- توصیه و پیشنهادات

محقق در پایان دو پیشنهاد اساسی را مطرح می‌کند. اول بررسی مفاهیمی همچون جامعه آرمانی با وجود اینکه بسیار مورد بررسی و کنکاش قرار گرفته‌اند، اما با توجه به ابعاد مختلف آن لازم است تا با توجه به پیچیدگی این گونه مفاهیم باز هم مورد بررسی دقیق و موشکافانه قرار گیرند.

دوم با توجه به آنکه نظریه‌های پیتریم سوروکین آنطور که باید و شاید مورد بررسی قرار نگرفته و همچنین دسترسی به آثار و اندیشه‌ی او با دشواری روبه‌روست، لازم است تا نگاه دقیق تری به او شده و او را از نو شناخت.

دومین پایان نامه‌ای که مورد بررسی قرار گرفته است پایان نامه‌ای است تحت عنوان بررسی تطبیقی نظریه‌های جامعه شناسی تفسیر گرایی بلومر، هوسرل، فرم و جامعه شناسی ادبیات در مثنوی معنوی

با تاکید بر مفاهیم کنش متقابل نمادی، تقابل شناسی بود و نمود و مفهوم عشق (غلامرضا دهباشی، راهنما: دکتر تنهایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، ۱۷۹).

این تحقیق بر آن است تا به بحث و بررسی تطبیقی بین نظریات جامعه شناسی که در طول قرن اخیر ارائه شده با مفاهیم حاکم بر جامعه شناسی ادبیات در منظومه مثنوی معنوی پرداخته و در نظر دارد تا با مراجعه به کتابخانه‌ها، مراکز نگهداری از اسناد و مدارک، آرشیو مجلات و از طریق مصاحبه با کارشناسان، نوع و گونه مکاتب و نظریه‌های جامعه شناسی این دو بخش را مورد سنجش قرار داده و نتایج آنرا در راستای ترسیم هرچه بهتر و گویاتر اندیشه‌های اجتماعی مولوی این عارف بلند آوازه قرن هفتم ایران به منصفه ظهور برساند.

مسئله اصلی تحقیق این است که از نظر محقق کتاب مثنوی معنوی تنها از نظر ابعاد ادبی و قالب و سبک ادبی مورد بررسی قرار گرفته و با توجه به اهمیت و پر معنا بودن آن لازم است تا ابعاد دیگر آن از جمله ابعاد معرفت شناسی، جامعه شناسی، روانشناسی و روانکاوی و.... مورد بررسی قرار گیرد و این تحقیق کوشش دارد تا نسبت به کشف مضامین حاکم بر جامعه شناسی ادبیات در مثنوی معنوی گام بردارد و نسبت به درک و استخراج مفاهیمی همچون تفسیر گرایی و جایگاه آن در مثنوی و سپس پاره‌ای از نظرات قرن حاضر همچون کنش متقابل نمادین و.... مفهوم عشق و مواردی همانند آنرا مورد بررسی قرار دهد تا میزان مطابقت و یا عدم آن معلوم شود.

پرسش‌های اصلی تحقیق عبارتند از:

۱- آیا نظریه کنش متقابل نمادی به شیوه‌ای که هربرت بلومر مطرح نموده است در مثنوی معنوی دیده می‌شود؟

۲- آیا تقابل شناسی بود و نمود در روش شناسی پدیدار شناسی به شیوه‌ای که هوسرل مطرح کرده است در مثنوی معنوی دیده می‌شود؟

۳- آیا مفهوم و فرآیند عشق در نظریه فرم در دیوان مولوی دیده می‌شود؟

۱-۴- چهارچوب نظری تحقیق :

چهارچوب نظری استفاده شده در این تحقیق مکتب تفسیر گرای می‌باشد و در صدد است تا به مقایسه اندیشه‌های صاحبان این مکتب با طرز تلقی جامعه شناسی مولانا پردازد. در طی تحقیق پاره-ای از اندیشه‌های افرادی که در این مکتب جای دارند همچون ماکس وبر، هوسرل، بلومر، اریک فرم و مورد بحث و بررسی قرار گرفته و نظرات آنان نیز در این مقایسه بررسی شده است.

در مورد روش تحقیق باید گفت که محقق با توجه به اینکه در صدد است تا مطالعه تطبیقی انجام دهد از روش رسش تاریخی استفاده نموده است.

فن تحقیق: با توجه به اینکه رسش تحقیق تاریخی است محقق برای گردآوری اطلاعات، مدارک و اسناد از فن کتابخانه‌ای استفاده نموده است. در رابطه با طرح تحقیق از آنجایی که رسش تحقیق

تاریخی است و با توجه به عنوان تحقیق، محقق از مطالعه تطبیقی استفاده کرده است. طرح تحلیل تحقیق نیز طرح استنباطی می‌باشد.

۱-۵-نتایج

در فصل آخر محقق کوشیده است تا با مراجعه به هر یک از پرسش‌های تحقیق و نیز تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده به هر یک از پرسش‌های اصلی تحقیق به صورت جداگانه پاسخ دهد که در ذیل اشاره‌ای گذرا به آنها شده است:

پرسش اول این بود که آیا نظریه کنش متقابل نمادین بلومر در مثنوی معنوی بلومر دیده می‌شود. محقق بر اساس بررسی‌هایی که انجام داده است مطرح می‌کند که بلومر و مولانا به ماهیت کنشگری انسان معتقدند و اساس نظریه خویش را بر آن استوار می‌نمایند لیکن مولانا در تحلیل نهایی با ارائه حکم ارزشی به رویکردی عارفانه از انسان و جامعه انسانی دست می‌زند و کنش انسانی را در این مرحله به گونه‌ای دیگر تفسیر می‌نماید

پرسش دوم: آیا بین تقابل شناسی بود و نمود در روش شناسی پدیدار شناسی یه شیوه‌ای که هوسرل مطرح می‌کند و مثنوی معنوی مولانا رابطه‌ای دیده می‌شود؟ محقق در جواب به این سوال مطرح می‌کند که هوسرل و مولانا در بکارگیری نظریه مثل افلاطونی در بیان اندیشه‌های پدیدار شناسانه خود بهره جسته‌اند و نیز با استفاده از روش کاهش پدیدار شناختی یا حقیقت پدیداری هم عقیده گردیده و اصل از خود بیگانگی انسان در فرو شدن در حصار تنگ و محصور مفاهیم فرهنگی و نیز خود

خواهی‌ها و نفع‌طلبی بشری تفسیر نموده است و راه‌هایی از آن را در تقویت حس‌بازنگری و کنش‌مندی انسانها تعریف نموده‌اند.

پرسش سوم این است که آیا مفهوم و فرآیند عشق در نظریه فرم و در دیوان مثنوی معنوی دیده می‌شود؟

محقق در بررسی‌های خود در جواب به این پرسش مطرح می‌کند که اریک فرم با طرح نظریه انسان-گرایی مشارکتی خود که در آن بر نوعی ساخت اجتماعی و ارتباط متقابل انسانی بنا شده است که در آن انسان به عنوان موجودی که قادر است در مقابل موقعیت‌های اجتماعی خویش اقدام به کنش نموده و شرطی شرایط نگرندیده و خلاقیت را پیوسته مطمع نظر داشته باشد، نگرینسته و عنصر عشق را در جایگاه و کرامت خاص خویش قرار داده است. مولانا نیز با بهره‌گیری از فلسفه و عرفان و ترکیب این دو با نظام جامعه‌شناختی خاص خویش به انسان به عنوان موجودی می‌نگرد که توانایی آنرا دارد تا مدارج عالی انسانی را طی کند و در وجه الهی خویش غرقه گردد و در عین زندگی در ساخت اجتماعی خویش از آن تاثیر نیز بر گرفته، بلکه با تمام توان در راه دگرگونی آن کوشش نماید.

به نظر محقق مفاهیم مورد نظر در باب عشق از سوی فرم و مولانا شباهت بسیار می‌یابد و هر دو عشق را با انسان پیوند می‌زنند و بر استمرار و مداومت آن پای می‌فشارند و آن را مایه تعالی و شکوفه‌هایی استعدادها و توانایی‌ها، آرامش ظاهری و باطنی انسانی به شمار می‌آورند.

در مجموع محقق معتقد است که اساساً بین این دو دانشمند تشابهات فکری بسیاری وجود دارد و هر دو از مرتبه و شأن انسانی سخن می‌گویند و برای انسان بعنوان موجودی آگاه احترام قائل هستند

این دو اندیشمند به خوبی به مشکلات و معضلات انسانی دوره خود آگاه هستند و راه حل نجات و سعادت انسان را فرم در انسان گرائی مشارکتی و مولانا در عرفان منتشر مورد تأیید قرار می‌دهند.

توصیه ها و پیشنهادات :

در پایان تحقیق، محقق به ارائه پیشنهادات خویش که بشرح ذیل است پرداخته است:

۱ - با توجه به اهمیت جنبه های جامعه شناسی آثار ادبی فاخر نویسنده های ایرانی یک گرایش رشته تحقیقی تحت عنوان جامعه شناسی ادبیات به وجود آید یا در قالب واحد های درسی در مقاطع تحصیلی گنجانده شود .

۲ - به منظور کشف جنبه های جامعه شناسی آثار ادبی فارسی اساتید دانشجویان را ترغیب به تحقیق در این زمینه نمایند.

۳ - پیشنهاد می‌شود جنبه های گوناگون جامعه شناسی مثنوی همچون خانواده، هنر و ... مورد بررسی قرار گیرد.

۴ - پیشنهاد می‌شود به منظور بررسی جنبه های گوناگون جامعه شناسی آثار همچون مثنوی معنوی در کتب درسی دوره متوسطه و دانشگاه ها واحد های درسی گنجانده شود.

۵ - با توجه به گرایش ادبی غالب جهت بررسی صرفا ادبی این آثار با برگزاری همایشها و ... دانشجویان را راغب و تشویق به بررسی ابعاد دیگر این آثار کرد.